

2 КОМУНИКАЦИЈА И КУЛТУРА

УСПОСТАВЉАЊЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И КУЛТУРЕ

Култура - **спољашња** и
унутрашња, тј. **материјална** и
духовна структуре.

Преплитање **световног** и
духовног...

Вера у моћ разума и веровање у моћ
богова, духова и привиђења...

Питање о настанку спољашњег и унутрашњег света човека

Савремени антрополози сматрају да се из подређеног осећаја јавио облик културне компензације у виду:

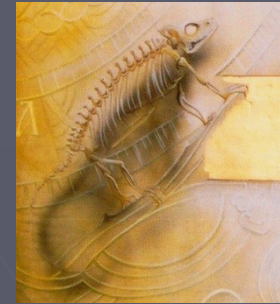
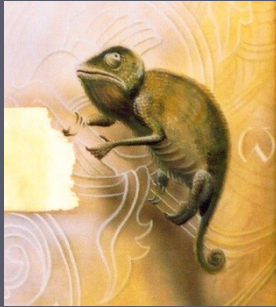
- ▶ првобитних облика друштвености,
- ▶ развоја међуљудских односа, маште, замисли и,
- ▶ изума разних техничких помагала и свих стваралачких облика.

Два основна схватања о настанку човека односе се на:

- ▶ **Теолошко схватање.**
- ▶ **Научно схватање.**

- ▶ **Теолошко** схватање подразумева Бога као створитеља света и човека, и свега видљивог и невидљивог:
- ▶ „У почетку створи Бог небо и земљу. А земља бјеше без обличја и пуста, и бјеше тама над безданом; и дух Божји дизаше се над водом“ (1 Мој. 1, 1-2).
- ▶ **Научно** схватање настоји да реконструише генетски развој човека као врсте (старост, преци, сличности и разлике између *хоминида* и *хомо сапиенса*) и фазе кроз које је он пролазио у својој биофизичкој еволуцији.
- ▶ Такође, наука покушава да истражи улогу друштвено-културне еволуције у развоју човека

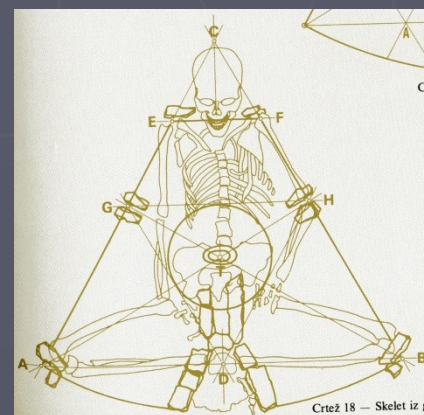
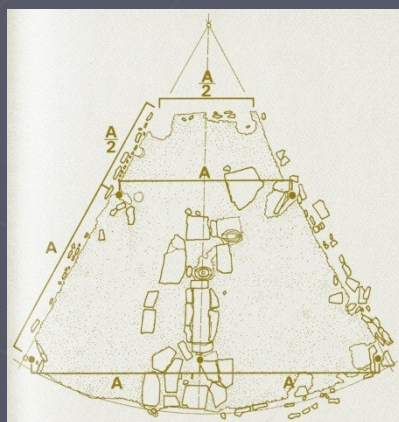
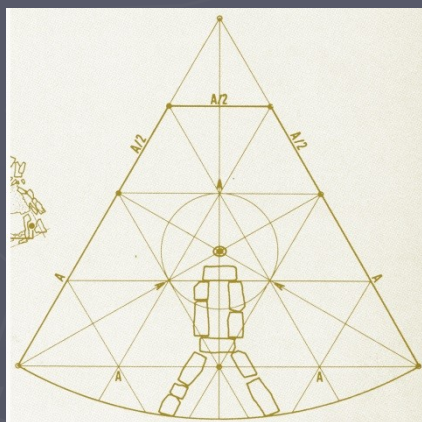

Сматра се да је појава *Хомо Сапиенса* изазвана квалитативним скоком у биолошкој еволуцији човека који је зависио од неколико различитих фактора. Створена је својеврсна психофизичка структура која је условила унутрашње промене (био-генетске) у човеку који је потом почео свесно да утиче на окружење.

Прилагођавање окружењу и развијање способности сналажења... процес размишљања и стварање менталних способности.

Губитак *инстинктивної прилагоджавања човека провоцирао је настанак културе и друштва.*

Да би створио друштвену организацију (било ког облика) првобитни човек је морао да усвојави преношљив језик који би му омогућио да стечено искуство претвара у **знање и информације** за нове нараштаје.

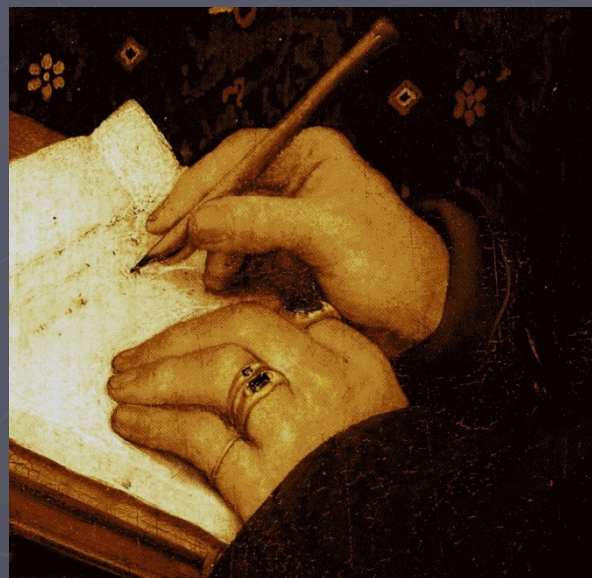
Развој језика као симболичке комуникације условио је развој мишљења и разумевања и омогућио стварање и складиштење колективног искуства.

Пречишћавање појмова у речи омогућило је сложенији облик јоворне комуникације.

Скуї синдрома кої разликује човека од свих друїих живоїињских врсиа а које сви људи деле у одређеној мери обухватиа:

- Усиосїављање везе међу сїварима/їојавама и односа између узрока и їоследице.
- Коришћење и усавршавање искусиава и вешїина, и неисцрїна сїособносї учења и їреношења знања на їоїомсїво.
- Повезивање їоїреба са їредмеїима за њихово задовољење.
- Изражавање језиком сазнајної и сїоразумевање са друїима.
- Мењање околине и сїварање нової свеїа.
- Вршење избора између различиих моїућносїи (слобода).
- Саосећање са друїима и развијање афекїивних веза.

Развој културе обухвата процес стварања **алатки** (активан преображај природе од стране човека), **знакова** (уметност, наука, језик) и **предмета** као носилаца знакова и вредности свакодневног живота.

Знак и симбол

- ▶ **Семиотика** је наука која се бави системима знакова и њиховим улогама у стварању и разлагању значења, у оквирима друштвеног живота.
- ▶ Појединац користи знакове да би себи **протумачио окружење** у коме се налази и да би своја **сазнања пренео** другима.
- ▶ Семиотика у савременом тумачењу, подразумева систематски приступ који обухвата сваки аспект комуникације (вербални, невербални систем општења, уметност, књижевност).

- ▶ С обзиром на то да је знак средиште интересовања семиотике, она указује на значај културног искуства човека јер се знаци, значења и кодови уче током живота у циљу успостављања комуникације.
- ▶ ***Знак је чулни елемент који омогућује препознавање нечег. Сви знаци се у суштини свODE на везу између означитеља и означеног.***
- ▶ Знаци представљају елемент преноса комуникације способне да преузме више значења и да при томе не мора да има никакву логичку везу са оним што представља.

Три знаковна шииа који се јављају као последица различитости односа између означеног и означитеља:

- Прави.
- Неправи.
- Иконични знаци.

Прави или чисти знаци (симболи) су они код којих се однос између означитеља и означеног јавља као арбитран, конвенционалан. Не постоји ништа што би упућивало на њихову међусобну везу (скидање шешира као конвенционални знак поздрава). Језик, такође спада у ову врсту знакова који су суштински вештачки.

- ▶ **Неправи**, природни или индексни знаци су они код којих је однос између означитеља и означеног узрочно-последичан. Код оваквог типа знакова увек постоји нека природна веза (дим као знак ватре па отуда преносно значење димних сигнала као знака опасности, или црни облаци као знак надолazeће кише).

- ▶ **Иконични** знаци представљају један облик неправих знакова, јер постоји извесна сличност између означеног и означитеља (сличност између уметничког портрета и портретисане личности, било да се ради о физичкогм изгледу или унутрашњим, душевним збивањима која треба да се прикажу).

Симбол је на извeстан начин суштина идеје или ствари коју представља. Он може имати било који вид мита или предмета али се у њему увек проналази нешто симболизовано (на пример краљевски пар као родитељски пар).

Сви симболи поседују одређени физички облик јер једино тако могу ући у људско искуство.

Еко (1995) насловљује да одреди појам симбола и дави следеће паралеле:

- * Симболично као **семиотичко**.
- * Симболично као **конвенционално арбитрарно**.
- * Симболично као знак којим управља **ratio difficilis** (аналогички знаци).
- * Симболично као **индиректан и фигуративни смисао**.
- * Симболично као **романтични симбол**.

Симболичко као семиотичко

- ▶ **СИМБОЛ= ЗНАК.** Симболичко омогућује да се искуство `именује` и организује.
- ▶ Поистовећивање семиотичког и симболичког се у извесној мери јавља код Леви Строса који заступа тврдњу да се **свака култура може разматрати као свеукупност симболичких система** од језика, економије, уметности, до религије.
- ▶ Лакан имагинарно поље људске свести ставља у однос са сликом *сличног али.* тврди да и поред извесног сагласја између најуопштенијих симбола **није могуће успоставити универзални речник симбола** јер сваки појединац има свој лични симболизам.
- ▶ Касирер, износи тврдњу да је **поредак симболичког управо поредак семиотичког:** „Симболизаторска активност (која се пре свега врши у вербалном језику, али са истим правом у уметности, у науци и у миту) не служи да се именује један већ познати свет, већ да **се створе исти услови сазнатљивости** онога што бива именовано“

Симболичко као конвенционално арбитрарно

- ▶ Перс сматра да симбол представља знак који се односи на објекат који он означава на основу договора, као удруживања општих идеја.
- ▶ ***Симбол се као знак везује за сопствени објекат или садржај на основу друштвених конвенција.***

Означавање боја...

Симболичко као знак којим управља *ratio difficilis* (аналогијски знаци)

- ▶ Знаци у којима свака манипулација извршена на изразу имплицира трансформације на нивоу садржаја.
- ▶ Међутим, то нису симболи у строгом смислу, већ се пре састоје из кодификованог односа где садржај на који израз упућује никада није магловит већ прецизан и врло јасан (нотни знаци, математичке ознаке).

Математички знаци...

Симболично као индиректан и фигуративни смисао

- ▶ Индиректно значење јавља се увек када постоји **секвенца знакова изван значења које је тим знаковима могуће непосредно доделити на основу једног система функција значења.**
- ▶ Када један амерички званичник, на пример даје једноставну изјаву о свом путовању у другу државу: „Посетићу Србију овог месеца“...
- ▶ Сложеним механизмом закључивања, догађаји који се преносе одређеним језичким изразом увек ризикују да постану знак нечег другог.
- ▶ **Реторичке супституције** (метафора, алегорија, метонимија) посебан су случај индиректног смисла.
- ▶ **Симболично и реторичко**
- ▶ Симболично и амблематско: Многи амблеми, лозинке, грбови могу симболизовати оно што их представља али могу приказивати нешто што суштински нема никакве везе са њима. Према Еку та појава назива се *стилизацијом* која представља метафору али са једним, искључивим решењем, једним смислом.

Симболично као романтични симбол

- ▶ Симбол по својој суштини представља две половине, или две стране једног новчића, где се једна страна јавља као присутна а друга као одсутна. Када се оне споје, образују изгубљено јединство, ефекат који се може назвати ***естетска порука***.
- ▶ Динамика индиректног и директног: **активност**
- ▶ ***Као нераскидиво јединство између израза и садржаја јавља се уметност.***
- ▶ Симболична слика је она чији предмет не означава само једну идеју, већ је он сама идеја. Тако је симбол суштина саме уметности. Можда није претерано рећи да је и сама уметност симбол човековог вишег, племенитијег стадијума свести.

Куїола над сїеном, Јерусалим, Израел

Приказани храм *Куїола над сїеном*, један је од симбола данашњег Јерусалима. На месту где се овај храм данас налази, некада је био *Соломонов храм*. Овај храм порушили су Римљани 70. године и протерали Јевреје. ***Симбол је остѡао на нивоу ширеї, шешко дефинишућеї значења у односу на зашвореностї и оїраниченостї знака.***

Магија: хомеопатична, преносна и јавна магија

- ▶ Природни поредак ствари и догађаја који функционишу независно од људског учешћа.
- ▶ Два основна принципа:
- ▶ **Закон сличности**, то јест да слично производи слично – ХОМЕОПАТСКА МАГИЈА.
- ▶ **Закон додира**, да ствари које су једанпут биле једна са другом у додиру, продужују своје међусобно деловање и ван физичког контакта – ПРЕНОСНА МАГИЈА.
- ▶ **Тајна симпатија... нека врста невидљивог етра**

Хомеопатична магија – Закон сличности

- ▶ Скулптуре, слике и особа коју оне представљају.
- ▶ Пораћање, ***обичај оживљавања.***
- ▶ ***Ловна магија...***
- ▶ Слично ***производи слично а да последица личи на свој узрок.***
- ▶ Табуи – нпр. забрана једења одређене врсте хране.

Преносна магија

- ▶ Ствари које су једном биле састављене морају заувек остати, чак и пошто се сасвим раздвоје једна од друге у таквом симпатетичном односу да штагод се учини једној мора слично утицати и на другу.
- ▶ Материјални медијум је средство за које се сматра да везује предмете и људе који су удаљени и да преноси утиске с једног на други.
- ▶ Фотографије (приватне и јавне)...

Јавна магија

- ▶ Изводи за добробит целе друштвене заједнице. Где год се обреди ове врсте врше ради општег добра, очигледно је да особа која изводи ритуал постаје нека врста јавног представника заједнице.
- ▶ Магија као јавна манифестација и професија у примитивним друштвима, у руке извођача је стављала највиши облик контроле и друштвене моћи.

*Дочек Титове штафете, Нови Сад, 1948.
 година
 Парада 1. мај, Београд, 1948. година.*